
LA RENAXENSA

15 de Setembre

ESCRITORAS MADRILENYAS

No ab la galantería deguda al sexo á que pertanyen, per que la dona te alguna cosa del sexo contrari, quan ab varonil esforços y clara inteligencia invadeix resolta 'l camp de las lletres, sino ab la recta imparcialitat del verdader crítich que no s' extrema en los defectes y avalora en son just preu las bellasas, pláunos avuy donar á coneixer als lectors de LA RENAXENSA, algunas inspiradas escriptoras que com la Bell-lloch, la Penya, la Monserdá, la Emilia Palau y altres no menos distingidas en Catalunya, recullen en terra de Castella verts llorers y triomfs segurs que prometen ab lo temps tornarse llegítimas y durables reputacions.

Partidaris de la fraternitat universal, creyém que 'l geni no te patria perque existeix en la de tots, y per lo mateix voldríam veure reunits en íntima amistat y fraternal abraçada tots los genis de la terra en las diferentas manifestacions de la estética. Estas consideracions nos han mogut á empendre un trevall, fins si 's vol exótich pera nostres lectors, empero que estém per assegurar, no li ha de mancar interés y novetat.

Aném, donchs, al assumpto no sens declarar que analisém de memoria y encara per referencia algunas vegadas; que no tenim documents á la vista ni coneixém la materia tant á fons que poguém tractarla ab tota la extensió deguda á sa importancia. Fiém tant sols en la bona voluntat dels lectors y la recta intenció que 'ns mou.

Considerant en molt á totas ellas y subjectantnos rigurosament al ordre alfabétich dels apellidos, apareix en primer

lloch JULIA DE ASENSI, jove simpática en la edat mes hermosa de la vida, cantora inspirada, de sentiments purs é inteligencia ufana. Nascuda á Madrit, si no recordem mal, filla d' honradíssima familia, modesta en sas aspiracions, naturalment distingida, de amena conversació y d' amable tracte, Julia de Asensi posseeix extensos coneixements històrichs y literaris, pensa ab acert, sent ab tendresa, versifica ab naturalitat y sab dar á sas composicions una pureza y sensillés encisadoras. Com á prova de lo que diem vegis los següents versos que al étzar copiem d' un periódich.

EL CIEGO.

Rogó á Dios con acento conmovido
Que le dejara ver, y Dios le oyó:
El pobre ciego se quedó dormido
Y mas tarde con vista despertó.
Vió los campos, la luz y los colores,
El ave que cantaba en libertad,
Los brillantes insectos y las flores,
Del mar la soberana inmensidad.
Vió el arroyo, la choza y el palacio,
La blanca luna, el sol abrasador,
Antorcha suspendida en el espacio
Para lanzar eterno resplandor.

Pero halló que el amigo en quien creia
Le engañaba con pérfida maldad;
Que la mujer que amaba, se reia
De su amargo infortunio, sin piedad.
Todo era puro, todo era belleza
En el mundo que el ciego imaginó;
Vió de lo inaccesible la grandeza,
La pequeñez de los mortales vió.
—¡Oh Dios que el Universo entero pueblas,
Dijo, tú que reinando en él estás,
Dame tambien mi reino de tinieblas
Pues mi único deseo... es no ver más!

Tal es lo carácter poétich de Julia de Assensi, tal la inspirada cantora que ha vingut á escriure en lo llibre de las musas una hermosa página.

Modesta fins á la exageració, desconfiada de sí mateixa com passa ab lo mérit veritable, hi ha que arrencarli gayre be á la forsa sas produccions pera donarlas á coneixer en los periódichs; escriu ab aplom y ab repós en las horas d' esplay y honesta diversió, essent l' encant no sols dels seus sino de quants tenen la ditxa de tractarla. Te escrits alguns dramas y comedias desconeguts pera tots, fins pera nosaltres, algunas llegendas, publicadas unas, inéditas otras y varietat de composicions en prosa y en vers. Julia te germanas també escriptoras, també inspiradas, empero la circunstancia de no donar sas obras al públich nos priva del plaher d' un just elogi. Un germá de Julia, lo conegut poeta D. Tomás de Assensi, en la actualitat publica un periódich que ella administra (1) donant aixís una prova mes de la inteligencia que tant la enalteix.

Amiga de Julia y com ella jove é inspirada, encara que mes somniadora, mes intrépida y menos práctica es la bella poetisa, si mal no recordém andalusa, ROSER DE ACUÑA

(1) *La Mesa Revuelta.*

Y VILLANUEVA. Tinguérem ocasió de sentirla una nit en lo *Liceo Piquer*, notabilíssima tertulia artístico-literaria de la que potser nos ocuparém un altre dia. Llegí una bella composició que lográ arrencar á la selecta concurrencia espontanis aplausos. Sa veu era delicada y conmovedora com sos versos; sa figura ideal y distinguida sas maneras; sos cabells rossos y sos ulls blaus semblavan altrás tantas baladas alemanas, cayent com benéfica pluja del esperit sobre 'ls cors marsits. Desde allavoras no hem tornat á véurela, mes jamay l' hem olvidada. Passá com una exhalació que enlluerna y mor; y per aquesta circunstancia, tal volta no sapiguém apreciarla en son just mérit. Dalt las altas regions de la fantasía qu' usurpa frecuentment la solidés de la inteligencia, peca potser de difusa, empero sos versos, fonts de armonía, conmueven sempre. Serveixin de mostra estas estrofas de una composició que titula *Las Aves del cielo*.

—Suave destello que la vida alumbra,
Risueña imagen de hermosura extraña,
¿Cuál es tu nombre, que saberlo quiero?
—Soy la esperanza.

—¿Por qué te alejas de mis turbios ojos?
¿Por qué en el cielo desplegar tus alas?
¿Dónde caminas que saberlo quiero?
—Vóime á mi patria.

En aquesta forma segueix describint la gloria, l' amor, las ilusions y dona fi ab aquest sospir consolador arrencat del fons de sa ánima:

¡Todo se aleja del mundano suelo!
¡Todo en la tierra para siempre acaba!
¡Feliz momento, cuando el alma diga...
—¡Vóyme á mi patria!

Segueixi Roser de Acuña per lo noble camí que ha emprés y procuri enmotllar á las exigencias del art las toyas de sa rica fantasía, y las fundadas esperansas de avuy se tornarán ab lo temps fruyt saborós.

L' ordre alfabétich nos porta á la ploma los noms ja ilustres de dos escriptoras justament celebradas en la gran república literaria. No esperansas d' un demá, sino realitats veritables d' avuy, potser no haurian de formar part d' aquest reduidíssim catálech, empero lo relevant de llurs mérits, l' admiració que 'ns inspiran, llensan nostra humil ploma á la temptació de dedicarlas algunas ratllas. Nos referim á *Patrocini de Biedma y Joaquina Garcia de Balmaseda*.

Qui no coneix á Patrocini? qui no ha llegit en la major part dels periódichs diversitat de poesías, articles y fins novelas?... La casualitat, millor que altre inconvenient, nos

ha privat moltes ocasions de tractarla; no la hem coneguda, empero hem llegit gran part de sas obras; coneixem sa vida, sa posició social, sos dolors y sas virtuts. Viuda y mare desdixada, hermosa á judicar per lo retrato que publicá no fa gayre temps un periódich madrileny (1) duyent en la pensa la aristocracia del talent y en las venas la de la sang, despreciant potser la aristocracia de la fortuna, Patrocini troba en sas mateixas desventuras, en sos dolors de mare, en sos breus dias d' esposa, en los heroychs sacrificis de sos ilustres majors, fonts abundosas d' inspiració y deus de sentiment. Llegeixis, sino, las elegias á sa filla morta, primorosa filigrana d' exaltacions sentimentals y poéticas, cascata de notas argentinas, vol d' aucells guiats per un ángel á la regió consoladora de la eternitat ¿Desitjeu saborejar tots los tons de sa flexible lira? Llegiu son poema históric, llegiu *El Héroe de Santa Engracia*. Desde lo mes tendre á lo mes terrible, desde 'l bes pudorós de la esposa enamorada á las sangnantes escenas de extermini, los horrors del incendi, l' estrepit de las batallas, las cruels vicissituts de la pátria en perill, l' heroisme de sos mártirs, ab épica entonació, y cadenciosos versos, tot te cabuda en lo geni especial de Patrocini. Rebi, donchs, l' homenatge de nostra admiració, y permetins parlar sisquera breument de la escriptora no menos apreciable Joaquina García de Balmaseda.

També la coneguerem en lo *Liceo Piquer* durant una vetllada literaria cual recort difícilment olvidará nostra memoria. Tenim la satisfacció de contarnos no sols en lo número de sos admiradors, sino en lo de sos amichs; en várias ocasions la hem sentit llegir composicions que ab molt gust firmaria lo mes escrupulós literat. Erudita sens afectació, dotada de un criteri ficso y clara inteligencia, coneixedora de la verdadera bellesa, ella discuteix de literatura ab la regularitat y correcció de un académich. Infatigable en lo treball tradueix conciensudament novelas pera 'l folletí de la *Correspondencia de España*, escriu revistas pera 'l *Correo de la Moda*, compon poesías líricas, y molt de tart en tart embelleix la escena ab alguna joguina dramática d' escasas pretensions y atildat estil, sent d' esta manera l' orgull y carinyós descans de sa velleta mare.

JOAN TOMÁS SALVANY.

(S' acabarà.)

(1) El Bazar.

DUAS DIADAS

Pocas vilas se mostran tant pintorescas com la de Sant Felú de Codinas, dita vulgarment del Pinyó. Edificada al cim d' un serrat, demunt mateix de la roca pelada, se presenta sempre neta y bonica com un glop de llet, y está tant ayrejada que may cap dolenta malaltia ha pogut ferhi presa. Per un costat, ab bell fons, guayta á la hermosíssima vall de Riells ab son petit y alegre poble al mitj, refrescantse ab las abundosas y frescas fondaladas de Vall de Ros y Sant Miquel del Fay; per l' altre, los esbarrancats torrents dels frondosos boscos de Gallifa; mes enllá, al darrera, l' espadat mont de Sant Saturní; y per últim, á la part de devant, un tros de fondo del Vallés.

Del mitj d' ella naix un barranch que dona á la vila la forma de ferradura y que estimbantse desseguida, separa de tal manera sos dos caps, que marxant paralelamente y veyentse y veyentse de molt aprop, se troban, no obstant, á una mes que regular distancia. En lo fons del barranch hi campejan ab sempre rica ufana 'ls horts y 'ls arbres, com que hi raja sempre á dojo l' aygua rica y bona pera beure. A l' un cap de vila hi ha la Iglesia, alta y de arrogant figura, que jau demunt mateix del barranch, en lo qual apoya en atrevits archs un costat de fábrika; per l' altre costat de vila hi passa 'l carrer major y carretera que de Caldas va á Moyá, y per lo tant conté las millors casas y botigas.

Encara me 'n recordo d' una vegada, ja fa anys, que hi vaig passar; en ample llindar del portal d' una antigua casa, s' hi llegia ab grossas lletras la següent quarteta:

Nadie pase este portal
sin que jure por su nombre
ser la Virgen concebida
sin pecado original.

Ara quan hi vaig tornar á passar, lo lletrer estava esbor-

rat: la revolució sens dubte havia cregut que aquella màxima era indigna d' un poble civilisat.

Uneix los dos brassos de la població un hermós passeig al entorn del qual hi han edificadas nombrosas fábricas; y la gent, pera no donar tanta volta, s' han obert desde la Iglesia un camí que passant pel fondo del barranch los porta mes aviat, empero mes cansadament, d' un tros de vila al altre.

Era un dia de Corpus. Las campanas repicavan alegrement al sortir de missa primera, y la gent ab bellugadissa munió se llansá cap á llurs casas. ¡Quí hagués vist aquell aixam de vermellas barretinas y mantellinas blancas escampantse per tot arreu, seguint uns, la jovenalla, los dretureros y barrancosos camins de la dressera, y seguint los altres ab lo pausat pas de la vellesa l' ample y pla carrer que junta la vila! ¡quí hagués vist aquella munió de gent bulliciosa y animada ab l' alegria al cor y 'l bon vis á la cara, als primers raigs del sol ixent, sota d' aquell hermosíssim cel, demunt d' aquellas frescas fondaladas!

De prompte un repicament de picarols y de enrahonaments alegres vingué á donar mes vida á aquell quadro: pel darrera de la vila, pel cantó de las altas montanyas, baixavan un aplech d' homens y noys tots ab animals carregats de flor de ginesta, de cireretas y branca de olm y pollanques pera guarnir los carrers per quan passés la professó á la tarde.

Tothom aná á rebrels, y com á bons amichs y vehins se partiren lo vert fullam, la hermosa flor, la rica fruyta, y s' escamparen cadascú per son carrer, y 'ls homens comensaren á passar cordas d' un cantó al altre, fenthi bonicas enramadas, mentres las donas, desguarnint sas arcobas de las cortinas de rovell, feyan ab ellas, un aquí, un allá, vistosos altars ahont entremitj de gran lluminaria y olorosas flors pogués descansar lo per sempre alabat Santíssim.

Algun bordegassot y alguna que altre noyeta treyan las gaviyas dels aucells pera que refflessen al passar lo Senyor de cels y terra; y los que vuydas las tenian, per no ser menos que 'ls altres, las treyan també ficanthi á dins algun petit, ben petit gosset, cunill ó lo que primer los hi venia á ma, ab tal que fos una cosa petita y bufona.

Aixís se passa aquell dia, sempre ab animació y alegría: al ser avansada la tarde, ja tot estava llest, com que, pera

enllestirho, ningú feu mitjdiada; tota la vila semblava cuberta per un sostre d'or y esmeragdas; encara que hagués sigut de bella nit, s'hi hauria vist com si fos al pich del dia, tants eran los llums que en cent altars cremavan, en los carrers y plassas; lo pis estava cubert de olorósissim vervelló, y las vermellosas y frescas cireretas acabavan de donarhi un tint de joya inesplicable.

En un carrer de vora la plassa, una gentil donzella acabava de donar son últim toch á las moltíssimas flors que adornavan son altar; may li estaban prou be, cap altre hi posava com ella tant d'empenyo. A son costat un nen de set ó vuyt anys, afavorida sa cara d'angelet per la graciosa y vermella barretina, brillantli sos ulls de joya, mirava ab afició la vermellosa fruyta, pensant que després de la professó seria pera ell, y tot saltant alegre devant d'ella, anava cantant ab sa infantil y pura veu:

La cirereta 'm fa ballar
quan la veig tan vermelléta,
la cirereta 'm fa ballar
quan la veig vermellejar.

Sa germana ó sia la donzella del altar, capficada porque no li quedava á son gust

— Calla, Badó; li digué impaciente.

— Una rialla franca, fresca y alegre ressoná á son costat.

— Ah! ¿ets tú, Jaume? preguntá ella, mitj rient y ruborísantse, al que acabava de arribar. ¿No t' havia dit que no vinguesses avuy?

— Ma bella amada, respongué l'interpelat, ¿y creus tú que podria jo passar una festa sense veuret?

Ella se 'l mirá contenta y amorosa.

— Si, digué, mes jo volia que 'l meu altar fos lo mes ben guarnit pera causarte una sorpresa quan passesses.

— Ja me la ha causada ara.

— Jo volia mitj amagada veure 'l moviment que tú farias al passar; feya vuyt dias que no pensava mes que en eixa sorpresa, y ara me la has destorbada.

— Y no t' aconsola de sa perdua la que jo t' he dat, sorprenente en ta impaciencia porque tot quedés á fon gust?

— Sí, mes venintme á destorbar, digué ella baixant de

la mesa ó altar ahont fins allavoras havia estat agenollada, no 'm quedarà prou be, y quant passis no t' agradarà.

— Tot m' agrada, Catarina, tot lo en que tú hi posas la mà.

Dos ó tres companys d' en Jaume li vingueren á dir que ja tothom estava reunit pera la professó y que sols hi faltavan ells. Y efectivament, los del ball dels bastons impacients deixavan sentir son *trech, trech, trech*, donant la senyal de marxa.

Quan la bandera del Cassino passá per devant de l' altar guarnit per la Catarina l' abanderat la feu saludar per tres vegadas, quasi fins á tocar á terra.

No sé si es profanació lo que vaig á dir, pero crech que la bandera saludá mes á la que l' havia guarnit que no pas al altar; en quant á la jovencela, estava radiant de joya y no s' hauria cambiat per ningú d' eix mon.

Las campanas tocavan totes al vol celebrant lo sagrat misteri de la Eucaristia en que tot un Deu s' havia donat als homens ab sa propia carn pera la salvació nostra; y las músicas feyan ressonar los acorts per la pintoresca vila embaumada per cent mil flors, mentres Jesus sacramentat, donada la volta por tota ella, tornava á entrar en lo sagrat temple. Tot era joya y alegria.

Havia passat alguns temps; la Catarina ja no somreya; las rosas de sas galtas s' havian convertit en blanchs lliris.

Los pares d' en Jaume eran uns menestrals ben acomodats, mes encara que no ho haguessen sigut, s' haurian vengut fins l' últim fil de la camisa pera lliurar á son fill de la quinta; aixís es que fins allavoras cap pena ni mal de cap aixó 'ls doná, tant mes quan s' havian anat preparant pera quan vingués aquest cas. Mes vingué l' any en que fou cap del govern l' eloqüentíssim orador que ab tanta de valentia y entussiasme havia anat predicant de poble en poble contra 'ls que « *arrencavan als fills dels brassos de sas mares, y dels brassos de las germanas als germans* », y ab son govern, si be no hi hagué quintas, fou perque se varen fer enteras, no bastanhi ni 'ls diners á redimir als joves.

Avans, en la major part dels pobles, lo jovent s' associava y junts pagavan lo soldat ó soldats que 'ls hi tocava: poch pobles eran los que hi tenian de enviar personalment als que 'n surtian. Aquell govern buscant la igualtat hi feu

anar personalment á tothom, y 'ls robustos y malaltissos, los forts y 'ls endebles, los avesats á la fatiga y 'ls nascuts pera 'ls penosos treballs de cap, tots á una tingueren de marxar, deixant buyts los pobles y portant un contingent horrible als hospitals militars.

No hi hagué remey; lo Jaume, lo dols estimat de la Catarina, tingué també d'anarhi; havia arribat á la edat marcada y un dematí fou arrencat dels brassos de sos pares y dels de sa estimada. Be s'havian afanyat aquells pera arregar lo preu del rescat; be havian estalviat y fins privat de cosas de vegadas imprescindibles pera tenir la quantitat necessaria quan arrivés lo cas; be havian sigut previsors en tot y per tot pera salvar á son fill: no hi hagué remey, hi tingué de anar.

Desgraciadament, ja hi havia la horrible guerra que 'ns destrossa y aniquila: una generació entera, jove y plena de vida, desapareixia al sufriment d'una mort per germans causada. Tot lo floret de la juventut era arrebatat, y en Jaume, destinat com tot lo contingent catalá als ensangrentats camps de Navarra, trobá en ells una trista si be gloriosa mort pera sa patria.

Per ço la Catarina no mitjreya, per ço anava migrantse cada dia y per ço sa mare sens consol plorava veyent la desgracia á casa seva!

Torná á venir lo Corpus y 'l sol irradiant y hermós torná á llensar sos vivificants raigs demunt la terra pera glorificar aixís l'august misteri que en aquell dia celebra la Iglesia. Tornaren á repicar las campanas al sortir lo Santísim, que aquest any no recorregué mes que 'ls voltants de la Iglesia; mes ay! que sols lo acompanyavan uns quants bons jayos, y al derrera totas las donas ab cor trist y plorosa cara; de jove ni un; pot ser en aquella hora eran ja tots morts! Ni hi anava 'l bell abanderat, ni devant de casa la Catarina hi havia altar guarnit, ni enramada d'or y esmeragda; tot era sol y trist; sols lo petit germá de aquella, tot solet, ab un penjoy de cireras á la má, cantava encara, ab baixa veu, perque no 'l sentís sa mare:

La cirereta 'm fa ballar
quan la veig tan vermelleta,

la cirereta 'm fa ballar
quan la veig vermellejar.

En quant á sa germana, feya pochs dias que son esperit
havia pujat ab son amor á la mansió eterna á gosar al cos-
tat d'un Deu que es tot pau y ditxa, la ditxa y la pau que
li negá la terra.

MARÍA DE BELL-LLOCH.

Desgraciadament, jo hi havia la horrible guerra que me
destrossa y arruina: una guerra que entra, jove y plom
de vida, desparitza el sentiment d'un home per germana
causada. Tot lo honor de la joventut era arrebassat. Y en
tante, destinau com tot lo contingent catala als exerce-
ciments camp de Navarre, troba en ella una trieta si de
gloriosos mort per sa patria.

Per to la Catalunya ~~de Catalunya~~ per to anava migrando
cada dia y per to en mate sans consel plorava veient la
destrucció á casa seva.

Torné a veure lo Corpus y l' sol riu d'ant y hermes torné
á pensar sos vivificants riu de la terra per gloria
deu aixis l'august misteri que en aquell dia celebra la
Iglesia. Tornaren á repicar las campanas al -ortir lo sol
sant, que adreçat any no recorda mes que la voluntat de
la Iglesia: mes ay que sola lo acompayaven uns quants
bons joves, y al darrer totas las donas ab cor trist y plo-
rose cara: de jove ni un; de jove ni un; de jove ni un; de jove
tota morta! Ni hi havia l' bell esbanchat, ni davant de casa
la Estancia hi havia altar guarnit, ni entornada d' or y es-
meraldas: tot era sol y trist; sola lo petit grup de adreçats.
Tot solet ab un penjol de cirera á la mà, cantava encara.

La cirereta 'm fa ballar
quan la veig vermellejar.

A.....

Una mare jo tenia...
ay! que no l'he vista may!...
Sens la seva amor la vida
es de llàgrimas un mar.

Una dona jo estimaba
—com las flors las donas son—
y la espina porto encare
esfonçada dins del cor.

De la pàtria m'encenia
en las glorias inmortals,
y hem entrat la pobre pàtria
tots plegats á foch y á sanch.

Hora malaventurada
ha tingut la meva sort...
quants y quants de bona gana
se n'anirian del mon!

A. DE QUINTANA.

LO 9 TERMIDOR

TRADUCCIÓ DE TH. AUBANELL.

—Ahont vas ab aquest tallant?

—Sò 'l butxí: los caps segant.

—Tacat dels peus á la cara
Vas de sanch: réntat la má.

—¿Per qué? Si hi torno demá!

M' esperan tants colls encára!

—Ahont vas ab aquest tallant?

—Sò 'l butxí: los caps segant.

—Ets butxí, ja ho sè: y ets pare?

Un infant may t' ha mogut?

Sens frissar, ni haber begut.

fas morir infants y mare.

—Ahont vas ab aquest tallant?

—Sò 'l butxí: los caps segant.

—De morts n' es plé 'l catafal:

postrats te pregan los vius:

ets un home, ó no, qué dius?

—Deixáume acabá 'l jornal.

—Ahont vas ab aquest tallant?

—Sò 'l butxí: los caps segant.

—Digas, quin gust tè 'l tèu vi?

La sanch brumeija en ton got?

Y al tallar pá, creus que pot

serne de carn un bossí?

—Ahont vas ab aquest tallant?

—Sò 'l butxí: los caps segant.

—La suor, lo fatich t' atrapa:

repósat: ta arma esmossada

pot mancar una vegada

y ¡ay! si la víctima escapa.

—Ahont vas ab aquest tallant?

—Sò 'l butxí: los caps segant.

—Ha fugit! quan no t' ho creyas

Vè 'l torn. Posa 'l coll aquí:

tos ossos veurás cruxí

com cruxir los altres feyas.

Esmolém bè los tallants

que 'l butxí está en nostras mans!

EL TALLANT DE LA MONTAÑA

DE LA MONTAÑA DE LA MONTAÑA DAMÁS CALVET.

El tallant de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

de la montaña de la montaña

ENSOMNI

T' he vista, nina, en somnis
pujar timbas, lleujera,
y entrant dintre l' ermita,
xamosa, falaguera,
cercar á aquella Verje
que cura 'l mal d' amor;
t' he vista ab gran recança
la ma en lo pit posarte,
signar l' anell que portas
y en terra agenollarte,
tot descobrint ta pena
los esbatechs del cor.

He vist com á ta vora
cert jove s' atansava
y 't deya «¡vida meval!»
la tua ma agafava
y enfront d' aquella Verje
te feya un jurament;
he vist con mitj confosa
tu caure la jaquías,
y ohint sa prometensa
mirantlo te dalías,
en ell sols consagrantne
ton tímit pensament.

He vist com de la ermita
surtíau tots joyosos
y timbas devallantne
corríau afanyosos
ab l' ánima explayada
y ab la esperansa al cor;
he ohit com los del poble
vejentvos junts se 'n reyan,
y quan passat havíau
mil fiestomías deyau
capassas ellas solas
de fé' avorrir l' amor.

He ohit com á tos pares
ta ma 'ls hi demanava
y aquets l' hi concedian

y ell d' emoció plorava
jirant l' esguart depressa
al lloch 'hont érats tu;

t' he vista com fugías
ab cara de goig plena,
entravas dins la cambra
y apres eixint serena,
he chit com tu li deyas:

«Jo t' am' com á ningú!»

He vist com vos casavau,
la poble 'us aclamava,
un bes en los teus llavis
lo jovencel deixava
y tu també li feyas

á n' ell un bes al front;

he vist... pero alashoras

m' he deixondit, m' aymía,

y al veure qu' era somni

l' afany que jo tenia

he dit: «¡si aixó ella feya

primer que fine 'l mon!»

ENRICH FRANCO

27 Agost 1875.

BIBLIOGRAFIA

JOCHS FLORALS DE BARCELONA—1875.

III.

Poesias històriques.

Comensem prenent acta de un fet que té una importància relativament no extgua si, com es potser d' esperar, desperta la afició dels poetas que buscan inspiració per a sos cants en la dramàtica de la historia y 'ls mou á encarrilarse per noves sendas no petjadas hont poden conquistar honra y gloria tant grans com las que anant per hont han anat, han conquistat fins ara.

La literatura dú en sas entranyas com gèrmen de necessaria existencia la idea de la pàtria: unidas abduas per una [forsa d' atracció que las agermana, navegan de conserva per entre las edats momentse gallardament al buf d' una mateixa brisa en la fortuna, y batudas y escalabradas per un mateix cop de mar quan una constelació fatal agita en contra de la nacionalitat á que corresponen las fins alashoras mudas y subjugadas forsas de la naturalesa.

Mateu la pàtria y morirá la literatura: pero ressusciteu la literatura, y al calor de sos besos se revifará la pàtria y sacudirá 'l sudari que la cubria, aixecantse altiva sino ab la realitat d' un present que pugne ab lo que es ja indestructible, ab la brillantor dels recorts, ab la grandesa del passat, brillantor y grandesa que forsarán á la admiració á admirar quan no al desitj á desitjar.

Quan fa alguns anys torná la catalana al palench de la vida, son primer sospir fou un sospir patriólich, son primer cant un cant de noble anyorament. Obrí la historia, y per una atracció imperiosa 's fixá en aquellas planas en que apareix sa terra ab vida propia, característica, independent, quan, hermosa trilogía de germanas, la Corona catalana-aragonesa mena [ella mateixa sos cavalls triomfadors per l' hipódrom de la edat mitja envers la meta de la supremacia, entebolint ab la polvoreda de son pas la envejosa mirada de sos rivals que en va forsan la carrera per á arrebatarli 'l premi. Berenguers y Ramons, Jaumes y Peres, Rogers y Urgells foren llavoras sos idols mes venerats, estels de primera magnitud que ab l' esplendor de sos raigs ofuscavan en lo cel de la fantasía poética tots los recorts d' altres épocas si menos sonadas, tant gloriosas, si menos conegudas, tant com aquellas digne objecte d' estudi.

La época romana anterior al cristianisme, per exemple, ¿qué no

presta á la fantasía que ab l' estudi sapiga obrirse pas per entre las malesas que privan ó dificultan son ingrés? Epoca de transició entre la barbárie dels temps prehistórichs y la refinada civilisació de la época imperial, durant dos secles, desde la cayguda de Sagunto que suscítá la vinguda dels romans fins á la sumissió dels Cántabros y Asturs baix lo poder d' Octavi, 'l monstre de la guerra imperá prepotent en la península ibérica, fent de son sol, tant mellorat en la partició de dons per la naturalesa, morada de la desolació y del carnatge. La desfeta torrentada arrastra en sos remolins selvas y cabanyas, homes y feras: Roma y Cartago en las furiosas embestidas que alternativament las hi cenyian la corona del mon, arrastraren cada una de sa part baix los plechs de sas banderas á las nacions indígenas espanyolas; y cert, que no foren estas ni las menos bravas ni las menos fermas en aquellas jornadas en que contendia la ciencia militar dels Aníbals y dels Escipions, colocats sempre devant per devant, com per una fatalitat invencible, en la colossal disputa d' Africa y Europa. S' eclipsava ja la estrella de Cartago; Roma venia, quan encare dos héroes dignes de la llegenda, Indibil y Mandoni, etjegavan sos ilergetas y ausetans contra las disciplinadas legions llatinas: pero estava de Deu que Roma arrollés quants obstacles s' oposessen á son pas, y 'ls dos capdills queyan esmicolats per las pesantas rodas de son carro de guerra, com queyan mes tart Viriats y Sertoris y tants egregis capitans que ab mes ó menos sort parcial intentaren la emancipació d' Espanya del jou del Capitoli. Quan no 'l dart de la batalla, 'l punyal ó las matzinas segavan en flor sas temibles enemistats. ¡Es tant constant en la historia la figura dels Judas!

Espanya no podia, empero, deixar de ser la escena de combat dels Romans: y quan aixafats sos enemichs esterns, Roma sentí plétora de vida y volgué desfogarse en la guerra intestina de sos fills, també 'ls camps ibérichs hagueren de ser teatre d' epissodis no dels menos capdalts en la gegantesca porfía de Cesar y Pompejus, y en ells contrastaren á las d' aquest las legions d' aquell, preparant ab la derrota d' un exércit sense general, com deya Cesar, la derrota d' un general sens exércit, qual ruina en Farsalia incliná del tot la balansa á favor del ambiciós triumvir.

¡En aquesta successió de debats cruentos, bosch verge encara no explotat, quants quadros, quanta tragedia, quanta llegenda!

Aqui hi ha, sino, la heróica mort dels *Companys de Sertori*, d' aquella guardia espanyola que s' agrupá al voltant del ínclit Romá que feu trontollar primer lo poder de Sylá en Roma y despres lo de Roma en Espanya, y que si no pogué impedir la traició de Perpenna sapigué inmolarsse á la memoria benvolguda de la víctima.

Las ideas dominants en los temps moderns, nutridas en las máximas cristianas, semblan repugnar á creure en aquell estóich sacrifici; y no obstant, si 'l testimoni dels antichs mereix fe, es precís créurehi, —y no es aquest lo únich cas que se cita,—credibilitat que trova per

altra part un fonament no débil en la consideració de quant estret nusa la victòria 'l llas entre 'l soldat y 'l capitá que á ella 'l mena, y de quant inmensa es la abnegació de la vida propia en esta classe militar que vivint de la mort y arrostrant sos furors á cada pas, arriba á véureli perdre bona part de la feredat natural que al comú de la gent inspira. ¿Quánts exemples la historia moderna no ofereix de sacrificis en certa manera análechs, fets per lo soldat en aras del entusiasme que sent per son general? ¿La Guardia de Napoleon, fentse matar en los plans de Waterloo als crits de Visca l' Emperador en aquells moments en qui ni 'l llamp de Deu podia fer recular la victòria del camp de Vellington y Blücher, no 's presenta tant inmensament heróica com la guardia de Sertori buscant lenitiu al anyorament en un suicidi voluntari, molt natural dat l' esperit fatalista de aquellas épocas?

Los historiadors no fixan quina era d' entre las diverses regions espanyolas la que havia ministrat lo contingent d' aquella guardia: qui la compon d' Ausetans, qui de Vascons. L' autor dels *Companys de Sertori* no opta en definitiva per cap d' aquestas duas versions que potser no son las úniques: sols sí, fa á alguns de sos individus fills de Salauris (Salou), Emporis y Barcino, inclohenthi ademés entre ells un grech, soldat, d' ofici marmolista, y actor principal en sa composició. En res menciona ni á la regió dels Vascons ni á la dels Ausetans, excepte en quant coloca la escena en aquesta última y prop de la capital que li dava nom.

Hem dit, parlant del grech, que era l' actor principal, y realment, de la lectura de la poesia 's despren que son objecte, mes que contar la mort dels braus soldats de Sertori, aconteixement sols apuntat en la estrofa derrera, es explicar los actes que á ella precediren, y mes en especial la confecció de la lápida funeraria descuberta prop de Vich, segons sembla, y un fragment de qual inscripció serví de lema y punt de partida á dita poesia.

Aqui va 'l text íntegre de la citada inscripció, é hi va no per á fer gala d' erudició sino perque en ell se basan las nostras apreciacions sobre la poesia del Sr. Soler. Diu com segueix: *Hic multæ quæ se manibus Q. Sertorii turmæ, et terræ mortalium omnium parenti devoverè, dum, eo sublato, superesse tæderet, et fortiter pugnando invicem cecidere, morte ad præsens optata, jacent. — Valetè posteri.* «Aqui jauhen numerosos esquadrons de cavalleria (tal es la significació clásica de *turma*) que se sacrificaren als manes de Quintus Sertori y á la terra; mare de tots los mortals. Mort aquell, avorrian la vida y combatent ab furia uns ab altres alcansaren la sospirada mort.—Descendents, adéu.»

La forma del epitafi, 'l tenir los verbs en pretérit, la consideració dels sentiments que, cas de ser cert lo sacrifici, havian de dominar en l' ánim dels soldats en lo precís moment d' anar á consumarlo, 'ns semblan rahons un xich poderosas per a no admetre la suposició

de que ells mateixos fossen los que decidissen aixecarse aquella acta perenne de son amor al valent general á qui servian. ¿Per altra part —y aquesta es apreciació ja mes directa de la poesia que 'ns ocupa, si be conservant ilació ab la anterior—no és ridícul veure á aquells soldats, despres de decidida la mort, entretenintse en contemplar al artista com graba sobre 'l marbre *ab lo curt coltell* las paraulas que li dicta *d' una dezena lo capitá*, y en las quals á pesar de voler pintar del gran Sertori la negra sort, sa heróica historia, sa glória, 'l prech que diu nostra ánima donantnos mort no 's parla ni de la una cosa ni de la altra, puig se reduheix la inscripció á dir que

.....«Ab ferro mort se van dar
del brau Sertori soldats forcuts
car desitxavan viure com ell
y no volian viure retuts».

imitació desditzada del epitafi avans transcrit?

Voldriam que no s' atribuhís ni á prevenció, que no n' hem tinguda may y menos contra 'l Sr. Soler á qui considerem com una de las figuras mes interessants del modern renaixement catalá, ni tampoch á esperit d' oposició sistemática, pero,—ho confessem ab pena y fins ab temor,—no sabem sentir en sa lectura aquella impressió que indefectiblement té de sentirse ab la de un quadro inmens, fet ab inimitable mestria, ple de vigorosos tochs, abundós de sentiment, rich de color, y hont se troban en maridatge ultrafelís la plástica concisió de las descripcions y la ferma expressió del diálech; qualitats que brillan en grau superlatiu en *Los companys de Sertori*, segons lo benevolentíssim judici estampat en la memoria del Mantenedor Secretari: no podem de cap manera arrancar de la vista 'l prisma negatiu que 'ns priva de descobrirhi veritat ni en lo conjunt ni en molts dels detalls, que 'ns priva d' admirar aquells diálechs trencadíssims, element quantitatiu lo mes important en la majoria de las estrofas, que volan per entre las apinyadas filas dels soldats, y en que *un vell, un legionari trist, un soldat, altre soldat, un decuri, altre soldat, altre vell, un, un altre, un soldat, un legionari, alguns barcelonins, un jove, un vell, un soldat y un centurió atlétich*, discuteixen sobre si han de morir, y un cop resolts, y resolts d' una manera que, usant una frase vulgar, podriam dir molt á la fresca, saludan á sa pátria y á sas familias contestats á chor per tois los presents.

La sublimitat de tot aquest quadro es per á nosaltres una sublimitat de convenció, ficticia, teatral, en que pot ser qui hi té mes part es lo vent que bronz pels arbres entre la foscó de la nit, mes negra que 'l dolor dels soldats, contant la mort traydora del capitá. ¡Quína

llástima que en Soler no medités més sobre un tema de tant alta bellesa! Perque, cert, si peu hi ha en un assumpto històric hont apoyar una gran concepció poética es en lo sacrifici de la guardia de Sertori. La mateixa inscripció potser senyalava 'l camí: en ella consta que sa mort no fou la mort freda y anti-poética del suicida, tal com la suposa 'l nostre poeta desmentint en aixó á la inscripció que li servi de guia, sino la mort en voluntaria batalla. La literatura catalana, com totes, conta ab un sens fi de descripcions de combats: pero un combat quasi entre germans, un combat en que 'ls combatents s'abrassan are ab la estreta de la efusió carinyosa y poch moments després ab la estreta asfixiadora de la enemiga, en que 'l vencedor porfia per ser vensut y 'l vensut per ser vencedor, combat que se sosté per la forsa d' un sacrament y per l' ardor bélich excitat com instintivament en l' ánim d' aquells braus que no respiravan ab pit ample sino l' ayre del carnatge y de la matansa; un combat aixis, repetim, no ha trovat encara, al menos en la poesia catalana, son cantor. ¡Quin alé per á aquesta tasca! pero en cambi ¡quina originalitat en aquell que encertés de ple en lo blanch! Per á semblant descripció no caldria que 'l vent bronzís ni que la nit fos negra: la sublimitat, la grandesa, residiria en la sustancia del fet y brillaria independentment dels accidents.

Es precís que en una poesia històrica á mes de la veritat relativa que sols á forsa del estudi s' alcansa, veritat de época, de color local, hi resplendeix la que comparada ab la precedent podriam dir veritat psicológica absoluta, aquesta veritat de tots temps y de tots llocs, subjecta á lleys inmutables y may violadas per lo mateix que radican en lo essencial de la íntima naturalesa humana; aquesta veritat que 'l poeta deixa impresa en sas creacions ó per intuició irreflexiva, filla de son númen privilegiat, ó després d' una meditació sostinguda sobre la economia moral del cor humá, quan los personatges que presenta en acció obran y parlan y senten en armonía ab la situació en que 's trovan, y com obrarian, parlarian ó sentirian si vivissen la vida real en las condicions imposadas per la fantasía d' aquell.

La figura de Mandoni, per exemple, en la poesia *Indibil y Mandoni* del Sr. Guimerá, que potser estaria mes ben titolada si se suprimís lo primer d' aquestos dos noms, es una figura que enamora per lo mateix que se la veu viure, resplendent de veritat en totes las situaciones, dramaticas á competencia, en que se la trova colocada, per lo mateix que se la veu móures logicament á la impulsió de sentiments certs y reals y oportuns. Anemla seguint.

Havia finat ja 'l temps de la fortuna dels ilergetas; Escipió, l' Africá, havia venjat la mort de son pare y de son oncle derrotant als vencedors d' aquestos; é inseguint la política de conciliació ab que sapigué atraures las voluntats dels espanyols, en lloch d' estremar las consecuencias de sa victoria, perdoná als dos capitans y 'ls hi oferí la amistat romana. A contar aquesta reconciliació mes ó menos sin-

cera per part d' Escipió, gens per la dels capitans ilergetas, está destinada la primera de las tres parts en que 's divideix la poesia del Senyor Guimerá.

Figura en ella Escipió rebent á Mandoni en lo foro de Tarragona y oferintli sa destra y sa espasa en senyal de pau. Vuyt versos posats en boca del vencedor reasumeix en la situació. com reasumeix en son caràcter, en que brilla tot l' orgull d' un romá que al concedir la pau, ho fa no com á concessió imposada ni per la conveniencia ni menos per la necessitat, si no com á concessió otorgada á títol completament gratuít, com un perdó en certa manera despreciatiu, á cambi del qual no exigeix sino sumissió cega y absoluta al poder de sa pátria, sumissió que per altra part está prompte á exigir y ha de lograr si voluntariament no se li presta. Despres d' aquella estreta abrumadora,

Mandoni 'l ferro ha tremolat: ab calma
després l' acota sense dar contesta,
lo tall besant per amagar la ira
que 'l blanch dels ulls espurnejant sangneja.
y obrintse pas en la maror del poble
recorre plassas y carrers sens esma;
y al lluny, tot sol, arrossegant la brida
fidel son poltro 'l va seguint darrera.

Aixó es d' una bellesa plástica y d' un colorit admirable, com 'ho es la escena següent en que apareix Mandoni rebatent la espasa en mitj del ara de Júpiter, encarantse ab lo Deu y jurant guerra á mort als vencedors de sa nació.

Mandoni ha complert son jurament: ell é Indíbil han sublevat sos pobles y van á tentar lo suprem esforç. Se traba la batalla que 'l poeta descriu en poch versos, en la segona part de sa composició: la victòria está indecisa fins que Indíbil rellisca de son cavall

clavada al pit la fulla d' una ascona.

—Avant, mos fills!—esglayador s' aixeca

de Mandoni abrassat, mirant sos pobles.

—Avant! Avant!—y arreballantse 'l ferro

lo llença altiu als centurions que 'l rotllan.

Sa mort es la senyal de la dispersió: fugen sos cavallers, arrastrant á Mandoni en sa despavorida carrera, mentres

.....los cónsols las legions congregan

y al veure al lluny en son cavall que vola,

á Mandoni salvar lo cos d' Indíbil

eridan postrats:—Lo mon es teu, oh Roma.—

Fins aquí de las duas primeras parts. ¿Si ellas admiran, qué no

fará la tercera? Mandoni ha sigut entregat á mans de sos enemichs que han decretat sa mort. Puja 'fs grahons del catafalch y tot pujant se despedeix d'Ilerda. ¡Quína entonació, quin patétich en aquella tristá despedida que comensa ab imatges tant hermosas com la de sos quatre primers versos:

Ilerda, *vale*: 'l sol de ta grandesa
s' ha post per sempre en mitx la nuvolada;
la Mort ab toga dels inichs procónsuls
los pens sangnosos en ta cendra escalfa.

En lo moment fatal en que va a caure son cap, que *sa nissaga, mercenaria impura, ven á Roma per á nodrir las águilas.*

.....uu crit ha ressonat: sens esma
las turbas s' obren, los butxins s' apartan;
feresta dona, lo ropatge á trossos,
ab un nin sobre 'l cor munta las gradas.

La veu Mandoni y las cadenas trenca
y esten los brassos de genolls alsantse.....
Mes ay! que xiula la destal, llampega
y un tronch desplomas' y una testa salta.

La mare al poble gemegant la mostra:
—¿Qué has fet, oh rassa de tants héroes? Guayta!
¿y á eix preu te vens á tos butxins? Desperta!
¡Venjansa y Llibertat!.....—
y 'l poble calla.

Hem sigut tant estensos respecte al *Indibil y Mandoni* porque la mellor crítica d' esta poesia es la poesia mateixa. Sas rellevants qualitats no desmereixen porque hi haja, com es possible, falta d' algun colorit histórich en certs detalls, ni per alguns altres defectets de detall que, ben analisada la cosa, poguessen descobrirse. ¿Qué valen devant de la veritat, devant de la grandesa de la concepció, y del mérit dels epissodis en que vé desenrotllada?

No sé si hem dit que fou agraciada ab un accéssit al Premi de la Diputació de Lleyda. Lo premi fou adjudicat al tants cops nomenat senyor Soler, per sa poesia *La Batalla de Ilerda*.

La Batalla de Ilerda, en la forma com la descriu son autor, es una errada históricha que no sabem esplicarnos de qué deriva. Basta fullejar los *Comentarios* del mateix César, font históricha de primera ma, y fins prestant crédito absolut á sa narració, fins no retallantne lo que ben segur hi ha á retallar dat que, com tot general, es verosimil que abulte mes ó menos sas victorias y dongue proporcions de combat á lo que no son mes que insignificants escaramussas, se vindra en coneixement de que la campanya del famós triumvir romá contra dos dels llochtinents de Pompejus en los camps d' Ilerda, no fou mes que una série de moviments estratéghs, admirables als

ulls intel·ligents si hem de assentir al testimoni del gran Condé que 'ns refereix Bossuet, moviments estratègics alternats ab freqüents escarceigs de guerrillas, y que terminaren ab l'abandono d' Ilerda per part d' Afrani y de Petrejus, y ab sa posterior rendició á molta distancia d' aquella capital quan la carestia de queviures, la fatiga de martxas y contramartxas, las desercions parcials y la defecció de molts dels pobles aliats hagueren mermat las ja no gayre entussias-tas legions pompeyanas. Aquest mateix combat á que sembla alu-dir lo senyor Soler, puig es l'únich que tingué lloch devant dels murs d' Ilerda, no fou mes que un dels epissodis del siti, epissodi mes important que 'ls altres á judicar per la prolixitat y complas-cencia ab que 'l narra 'l general historiador, pero tant poch decisiu que terminá atribuhintse la victoria tots dos bandos per mes que, en definitiva, los Pompeyans haguessen hagut de tancar-se dintre la ciutat, abandonant a César la eminencia, avuy Puig Bordell, qual ocupació era objecte d' aquella escaramussa. Calcules sa importan-cia, comparada ab la que li dona 'l senyor Soler, fixantse tant sol en que las baixas dels Pompeyans, segons César, no foren gayre mes enllá de duascentas.

Ara bé: ¿com se compadeix aquest fet, cert als ulls de la historia y admés per tots los historiadors, ab aquella concepció del senyor Soler en que apareixen César jugant lo tot pèl tot, la vila arbolada, 'ls fossos umplerts de carn fins á la gola, 'ls murs de Lleyda reduhits á runa, 'ls Pompeyans jurant *occirse primer que rendirse*, Proserpina anunciant que Roma es ja de César, y César, camí del temple de Mart, que desde aquell dia la terra mudava d' amo?

No hem de seguir pas per pas aquella desgraciada invenció hont se comensa per suposar jove á César,

un jove que porta—lo manto de grana
y en la alta cimera—la lloba romana,

“ á César que ja en aquells temps tenia, segons totas las probabilitats: vorá de cinquanta dos anys, (*) y se segueix colcant com á remat de son casco un distintiu que en lloch haviam trovat adornant cimera-roman: basta ab lo dit y ab las referencias históricas aludidas que es fácil comprobar.

¿Qué val algun detall no d' últim ordre que pot admirarse, axís en La Batalla d' Ilerda com en Los Companys de Sertori, al costat dels imperdonables defectes enumerats que ho son, per á nosaltres,

(*) Lo càlcul es fácil. César, segons sos biógrafos, morí á 56 anys y quatre despres de la batalla de Farsalia, últim fet d' armas de la cam-panya contra Pompejus, iniciada ab lo pas del Rubicon, y que no durá, segur, mes que cosa d' uns dos anys.

fonamentals, y destructors del bon efecte que en alguna part pogan produhir? Devant del raquitisme del quadro dels *Companys*, raquitisme que filtra per entre la afectada grandiositat que vol l' autor imprimirli; devant del error históric d' essencia en *La batalla*, la crítica, si vol ser independent y procedir ab conciencia, ni pot ni deu callar; y nosaltres que, per á desgracia nostra, tenim lo compromís, per cert pesat, de representarla en las planas d' esta Revista, hem de dir la veritat tal com la sentim: aquesta nostra veritat podrá ser filla de la ignorancia, may de la malicia.

Apesar de tot, *Los companys de Sertori* y *La Batalla de Ilerda*, com totas las composicions d' en Pitarra, serán sempre escoltadas ab gust y fins per alguns ab entussiasme. ¿Per qué? Perque son autor, y repetim lo que deyam parlant de *La Cansó dels aucells*, te un privilegi esclusiu, y es lo privilegi de vestir sas ideas ab un llenguatge tant llis, tant exent de inflor y de laboriosa grandiloqüencia, sab encabir la frase ab tanta naturalitat dintre dels motllos complicats ab que fabrica sas estrofas, sab ferla corre y doblegarse ab tanta flexibilitat per entre las capritxosas combinacions rítmicas á que la subjecta, que un se sent cautivat y atret, y, com per art mágich, de primera intenció junta las mans en ademan d' aplaudir. Sab interessar sempre á la aurella, no tant al cor y al sentiment. ¡Tant de bó que 's reduhís lo caudal de ideas que á son esment aflueixen empenentejantse unas á otras, ó be que ell se fixés mes en lo treball d' elecció entre ellas, rebutjant sense compassió las averiadas! ¿Qué no faria un poeta de tantas facultats com ell en semblant cas?

Las proporcions que ha fet pendre al present article lo nostre propósit de justificar en quant cápiga las apreciacions que hem apuntat sobre las poesías que s' acaban d' examinar, nos obligan ben á pesar nostre á clourel aquí, reservant per al próxim número acabar l' estudi de las poesías históricas, fentlo respecte á las que sobre assumptos de la moderna historia catalana figuran en lo volúm dels Jochs Florals.

Que l' exemple dat per los senyor Soler y Guimerá de buscar inspiracions novas originals en la historia antigua, sia seguit per los poetas catalans. De tal exemple era del que voliam pendre acta al principi del present article.

No podem deixar passar sense contestació la que á una apreciació que feyam en lo primer article de la série present, se dona en lo número anterior de *La Renaixensa* per persona que 's diu completament autorizada.

Lo contestant suposa que nosaltres afirmarem que 'l Consistori havia aplicat á gastos corrents lo fons de reserva que quedá del anterior exercici, á fí de poder donar un volúm tant nutrit de materia com lo d' enguany: y partint d' esta base, per á evitar judicis inexac-

tes, fa constar que no sols no hagut de fer us d' aquella suma, sino que independentement d' ella, ha quedat un segon remanent, cuberts gastos, que 'l Cos d' Adjunts podrà aplicar á lo que mes convenient crega.

Tot aixó está bé, pero no es pertinent, puig nosaltres res de lo que suposa 'l contestant deyam ni voliam dir al escriure las paraulas que mogueren sa susceptibilitat. Llegesca lo que deyam: «la abundancia de recursos ab que ha contat lo Consistori, deguda en part á la aplicació á gastos corrents del fons de reserva que quedá del anterior exèrcici, destinat etc. ha permés la publicació etc.» Aixó, ¿es alló?

J. SARDÁ.

CUENTOS DE LA JUVENTUT.—Per Arístides Mestres.

Una colecció de narracions, personals la major part, ó quadros de costums millor que quèntos, si no mereix esser admesa l' extensió que alguns pretenen donar a aquest género de la literatura, es lo llibre, primera obra que son jove autor dona á l' estampa, escrit en la llengua de Castella, que á nosalres, pagant un deute de amistat, nos cal examinar imparcialment.

Per' aquells que trassan á la literatura un espay restringit, encabinthi sols assumptos determinats, expressats en una forma convencional, una série de quadros de costums de la vida contemporánea, escrits ab lo naturalisme de un aparato fotogràfich, sens amagar defectes, ni rebuscar bellesas, reals com la vida que vivim, será una cosa tal volta desgraciada, atrevida y de mal gust.

Mes pera nosaltres que admetem y tenim per lícit tot alló qu' estimuli l' esprit creador del poeta, pera nosaltres, ecléctichs en materias literarias, que aixis aplaudim á Ossian com á Dickens, los dos pols de la literatura, l' afectació y 'l realisme, pera nosaltres, res que estiga escrit ab talent ó ab bona intenció quan menos, es digne del desdeny que envers tot quant no sia imitació de altrás obras, que may s' igualarán, demostran aquets esperits que ploran avuy sobre las novas tendencias de la literatura moderna.

Los «*Cuentos de la Juventud*» títol ben escullit per cert, nos mostran retratada al viu la juventut del dia despreocupada, frívola algunas voltas, amiga de diversions, poch estudiosa y menos reflexiva, atolondrada y plena de bons sentiments y de cor casi bé sempre. L' estudiant de Madrit, igual que 'l de aquí, divertit y alegre, mes amant dels *bufos* y de las pessas que fan riure que dels dramas que fan plorar, aventurer y conquistador de bonas mossas, mes aviat que de bonas notas en las assignaturas qu' estudia, es á dir, l' estudiant de sempre, sols que 'l actual disposa dels medis que li dona la vida moderna de las grans ciutats, es l' héroe, en totas las suas formas y manifestacions, del llibre del señor Mestres.

Tots los articles que 'l componen revelan en ell felissas disposicions pera un género que requereix principalment vena inagotable, viva y fresca de imaginació, un esperit de observació exquisit y aquella forma desenvolta lleugera y aixerida, que pulint lo que es verdader y real, nos ho fá agradable, sens per aixó desnaturalisarho.

Una cosa notable presentan los qüentos de que 'ns ocupam: la destresa ab que son autor descriu los tipos del poble baix, aquells xulos de calanyés sobre l' orella, gech curt y calsas ajustadas, l' amor ab que nos pinta sas costums, sos balls y festas, galanteigs y lealtat de cor, rudesa de forma y riquesa de imaginació.

Hi ha en los trossos en que d' ells s' ocupa principalment, y en altres també, assumpto pera quadros richs de color, per aquarelas vigorosas y estudis de una veritat assombrosa, puig s' hi respira en ells aquella atmósfera particular y propia de la capital d' Espanya, que tal volta no 's trova en cap mes poble del mon.

Entre las obras que mes nos han cridat l' atenció, 's distingeixen «*La cama*», graciosa pintura d' estudiant mandrós, «*La vírgen de la Paloma*», en la qual hi campejan galanura y tendresa, «*Ya me divertí bastante*» y «*La estudiantina*» per la gracia del assumpto, «*Los cómicos de la legua*» capritxo estudiantesch que posa sovint la riatlleta als llabis, «*Lo estaba ó no lo estaba*» intencionat quadro polítich, y principalment y sobre totas la que dú 'l títol de «*Toros y manzanilla*» que mostra major copia que las altras de vida, moviment, color é interés.

Una cosa es digna de censura y la mereixerá sens dupte bastant justificada de part d' aquellas personas que avants que tot y sobre tot buscan en un llibre, y si aquest llibre es castellá y escrit per un catalá ab major motiu gran escrupulositat, correcció y puresa de llenguatge.

Aquest, ja siga perque l' autor s' haja enamorat tal vegada un xich massa del *flamench* que 's parla á Madrit, tant diferent de l' armoniosa llengua de Cervantes, ja perque haja estudiat mes aviat al natural, lo que sols pot trobarse en los llibres que passarán á la immortalitat, com modelos de bon dir, de agradosa pastositat y enisadora elegancia, es en «*Los Cuentos de la Juventud*» descuidat de un modo deplorable.

Creym que aquesta opinió imparcial será prou pera que nostre amich si persisteix en escriure, com es de esperar de las brillants condicions de imaginació que l' adornan y que foran ben malaguanyadas si deixés d' aprofitarlas, procure adquirir un dó que ab cuydadós estudi arriba á conquistarse, molt mes fácil per cert que las qualitats intrínsecas que demostra possehir, y de que en sos qüentos ne dona mostras prou palpables.

Y acabarem acompanyant aquest consell de un prech que 'ns dicta nostre amor á las cosas catalanas. ¿Per qué 'l Sr. Mestres, adornat de un esperit de fina observació y de una facilitat sorprendent, no pro-

ba algun dia d' escriure en catalá sas impresions, principalment aquellas que com «*Las montañas de mi tierra*» y «*El pueblo se divierte*» se refereixen á Catalunya? Desd' are li prometém un bon lloch entre 'ls nostres narradors, lo dia que 'u íntenti, segurs de que li será mes facil doblegar l' idioma de nostra infancia, que una llengua estrangera pera nosaltres, á la qual debém los catalans traduhir nostres pensaments, sempre que intentem manejarla, essent com tothom sab cosa mes fácil y perfecta que una traducció, lo que directament brolla de l' imaginació y del pensament.

J. ROCA Y ROCA.

NOVAS

Cridats per la curiositat y moguts sempre per lo que 's refereix á Catalunya, després d' haber vist á las gazetillas dels diaris d' aquesta ciutat parlar ab insistencia de la festa que á Sant Cugat s' ha celebrat aquest any en honor de Ntra. Sra. de Montserrat, hem anat á véure lo que motivava aquestas veus y 'ns hem trobat ab l' altar major de la parroquial iglesia d' aquesta ciutat, convertit en una imitació d' aquellas montanyas, fetas ab suro y mata, é il·luminadas ab llum artificial, produhint en conjunt un bon cop d' efecte. Al mateix temps vejerem ab gust que las poesías, que 's venian fent alusió á la festa estavan escrites en catalá, de tot lo qual nos alegrem molt perque veyém qu' encara hi ha qui 'ns ajuda en la tarea de popularisar las cosas de casa en nostra llengua sobre tot ab l' afany de parlar ab la que no ho es, com desgraciadament succeheix en la generalitat dels actes religiosos, encara que molts no sápigán lo que dihuen, per qual motiu no senten ni poden inspirarse en lo que no entenen.

Felicitém als artistas qu' han contribuít á portar á cap la realisació d' aquella idea, y també als que la concebiren, pel bon gust qu' han tingut, si ho comparem ab aquellas mamarratxadas que de res aprofitan, ni res signifícan y que molt sovint se veuhen.

Entre 'ls importantíssims travalls que dú inserts lo darrer número de la *Revista de llenguas romanas*, volum de 476 planas que conté 'ls reparts corresponents al Janer, Abril y Juriol del present any, figuran, com d' interés mes directe pera nosaltres: la continuació de la série de *Documents sobre la llengua catalana en los antichs comtats del Rosselló y la Cerdanya*, recopilats y anotats per Alart; un estudi, no acabat, sobre las *Poesías populares religiosas de Catalunya*, per F. Pin y Soler, *La Cancó de Catalunya* (poesia) de D. Albert de Quintana, y un estudi crítich de las *Poesías completas* de D. Víctor Balaguer.

Anuncia además per á un dels pròxims números la publicació d' un treball sobre poesia catalana antiga, del erudit catedràtic D. Manel Milá.

Támbé hi llegim que D. Albert de Quintana, además de la copa que, com ja saben nostres lectors, oferí temps enderrera á la Societat de llenguas romanas pera que un de sos vinents certámens l' adjudiqués á la mellor *Cançó del llatí*, ha ofert ultimament una *Cigala d' or* destinada á premiar un poema en llengua d' oc sobre un assumpto tret de la historia dels pobles d' origen romá.

La Revista de Lérida, que com saben nostres lectors ha vingut á substituir en la premsa al *Cronicon Ilerdense* publica en los números corresponents als dias 5 y 12 del actual los següents sumaris:

Número 28.—Presupuestos públicos, por *D. Pedro Perez*.—Estudios Históricos de las Matemáticas, per *D. J. Oriol Combelles*.—Apuntes sobre educacion, por *D. Domingo de Miguel*.—Las nubes de la tarde, (poesía) por *D.ª Narcisa Perez Reoyo de Boado*.—Geología, por *D. Antonio Blavia*.—Suelos.—Crónica local.—Efemérides, por *R.*

Número 29.—La Administracion, por *D. Angel Sanchez y Garcia*.—Memoria sobre la Agricultura, industria y comercio de Lérida, por *D. Mariano Olives y Roca*.—Revista teatral, por *Mario*.—¡Mal haya la guerra! (poesía), por *D. Ramon Pagés*.—Carta á Fabio, por *Hector*.—Bibliografía, por *D. Javier Viñes*.—Suelos.—Crónica local.—Efemérides, por *R.*

Molt nos plau que 's sostinga en aquella capital una revista de las bonas condicions de la que parlem y que sab fugir en sas páginas las cuestiones políticas que tant mal tenen que reportar quan no obeeixen á alguna gran idea.

S' ha posat ja en ensatj en lo teatre del Tívoli la sarsuela en un acte, de D. Joan Molas, *Las guanteras*.

Felicitém á nostre amich lo jove y distingit poeta Don Francesch Matheu y Fornells per lo premi que li ha

sigut adjudicat per sa composició *Goigs à la Verge*, en lo darrer certámen que s' ha celebrat á Provensa.

La *Gaceta de Madrid* del 3 del corrent inserta lo programa del concurs pera premiar los dos mellors projectes de erecció d' una estátua y d' un mausoleu al Marqués del Duero.

Segons lo *Museo Balear*, lo Govern ha cedit los preciosíssims claustres de Sant Francesch de Palma á la Diputació, Ajuntament y Academia de Bellas Arts d' aquella Ciutat, pera esser destinats á un objecte artístich.

Están de venta en casa de Verdaguer alguns exemplars en rústica de l' important obra del Pre. D. Mateu Bruguera *Historia del sitio y bloqueo de Barcelona en 1714*.

Escriuhen de Roma á la *Revista Histórica Latina* que en lo *Giornale Napoletano di Filosofia é lettere* s' ha publicat un notable estudi sobre la antigua literatura catalana.

Nostra Exma. Diputació Provincial, á proposta de la Academia de Bellas Arts, ha designat al Director d' aquesta, lo distingit artista D. Claudi Lorenzale, pera representarla en las festas qu' han de celebrarse á Florencia en honor de Miquel Angel, encarregantli al mateix temps la redacció d' una memoria com á fruyt de sos estudis y observacions en lo viatge.

Sabem que en la iglesia de Sant Antoni Abad s' está verificant una restauració no molt conforme ab l' art y lo bon

gust, contra la qual ha reclamat la Comissió de Monuments al Exm. é Ilustríssim Sr. Bisbe d' aquesta Diócessis. No dubtém que tals gestions surtirán tot son efecte en benefici de la bona conservació d' aquell monument.

Los sumaris dels números 34 y 35 del ilustrat setmanari *La Bandera catalana*, son los següents:

Número 34.—Llegendas del treball; per *Antoni Careta y Vidal*.—Notas históricas sobre un retaule catalá; per *Andreu Balaguer y Merino*.—Lo boix misteriós; per *Artur Masriera*.—Anfiteatre romá de Tarragona; per *Joseph Fiter é Inglés*.—Poesías: Aubada; per *Joan Anglès y Comas*.—Varietats.—Novas.—Reclám.

Número 35.—La terra dels malparlats; per *Joseph d' Argullol*.—Llegendas del treball; per *Antoni Careta y Vidal*.—Notas históricas sobre un retaule catalá; per *Andreu Balaguer y Merino*.—L' ase nou; per *P. Baucells y Mas*.—Poesías: Lo vol del ánima; per *Emili Coca*.—Novas.

La Junta directiva de la *Associació literaria de Gerona*, en comunicació que 'ns acaba d' enviar, nos participa lo següent:

«No haventse ofert fins á la fetxa, segons costum d' anys anteriors, cap premi pera esser adjudicat en lo vinent certámen á la millor composició lírica de millors condicions, y desitxosa la Junta directiva de que dit concurs no careixi de tant notable element, en sessió del dia d' ahir, acordá oferir en nom de la *Associació* que representa, un exemplar enquadernat de la obra de luxo titulada: *Qüentos de Shakspeare*, pera la millor poesia del mencionat género, ab subjecció á las bases contingudas en lo programa de premis anteriorment publicat.

Lo que 's fa públich pera coneixement dels interesats.

Gerona 5 de Septembre de 1875.—*Lo President*, ENRICH CLAUDI GIRBAL.—*P. A. de la J. D.*—*Lo Secretari*, JAUME BRUNET Y ROIG.»

Felicitém á la Junta per esta determinació que 'ns demostra l'entussiasme y fe de que 's sent animada y que es mes d'admirar en quant las tristas circunstancias per que a travéssem han deixat alguns vuyts entre 'ls individuos de la *Associació* que creyem s'apresurarán á omplir los amants de las lletras catalanas.

Esperem que los escriptors tots respondrán aquest any al cartell publicat y 'ls recordem que termina molt aviat lo plasso d'admissió de las composicions.

Un distingit escriptor catalá tracta d'escriure una novela basada en l'argument del drama *La Dida* del Sr. Soler. Quan se decidesca á donarla á llum ja ho anunciarem á nostres lectors.

Segons las noticias que 'n tenim lo certámen que aquest any celebrarà la *Academia Bibliográfica Mariana* de Lleyda será molt concorregut per nostres poetas. D'alguns d'ells hem pogut llegir composicions de recomenable mérit destinadas al certámen mencionat.

TAULA DEL PRESENT NÚMERO

Joan Tomás Salvany.	Esriptoras madrilenyas.	273
María de Bell-lloch.	Duas diadas.	278
A. de Quintana.	A.	284
Damás Calvet.	Lo 9 termidor.	285
Enrich Franco.	Ensomni.	287
Joan Sardá.	Bibliografia.	289
J. Roca Roca.	Id.	298
	Novas.	301